

Sigmund
Freud

METAPSİKOLOJİ

Çözümleme ve Notlar ile Çeviren
Aziz Yardımlı

idea

SIGMUND FREUD
METAPSİKOLOJİ

Sigmund Freud
Metapsikoloji

Çeviren
AZİZ YARDIMLI

idea • istanbul

İdea Yayınevi
Şarap İskelesi Sk. 2/19 34425 Karaköy. Beyoğlu — İstanbul
www.ideayayinevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2000, 2022

SIGMUND FREUD

Metapsikoloji

(1905-24)

Birinci Baskı 2000

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

ISBN 978 975 397 080 8

İçindekiler

RUHSAL OLAYLARIN İKİ İLKESİ ÜZERİNE FORMÜLASYONLAR (1911) 7
RUHÇÖZÜMLEMEDE BİLİNÇALTI ÜZERİNE BİR NOT (1912) 19
NARSİSSİZM ÜZERİNE: BİR GİRİŞ (1914) 29

METAPSİKOLOJİ ÜZERİNE DENEMELER [1915]

FREUD'UN METAPSİKOLOJİ ÇALIŞMALARI İÇİN *STANDARD EDITION*

TARAFINDAN SUNUŞ 57

İÇGÜDÜLER VE YAZGILARI (1915) 61

BASKI (1915) 87

BİLİNÇSİZ (YA DA BİLİNÇALTI) (1915) 101

DÜŞLER KURAMINA METAPSİKOLOJİK BİR EK (1917 [1915]) 135

YAS VE MELANKOLİ (1917 [1915]) 151

HAZ İLKESİNİN ÖTESİ (1920) 169

EGO VE İD (1923) 217

[ÖNSÖZ] 225

I BİLİNÇ VE BİLİNÇALTI 226

II BEN/*DAS ICH* VE O/*DAS ES* 229

III BEN VE ÜST-BEN (BEN İDEALİ) 236

IV İÇGÜDÜLERİN İKİ SINIFI 244

V BENİN BAĞIMLILIKLARI 250

MAZOŞİZMİN EKONOMİK SORUNU (1924) 261

'GİZEMLİ BLOKNOT' ÜZERİNE BİR NOT (1924) 275

YADSIMA (1925) 281

EKLER

KISALTMALAR LİSTESİ 298

ÇÖZÜMLEMELER VE NOTLAR 299

FREUD'UN YAŞAMI VE YAPITLARI İÇİN ZAMANDİZİN 329

SÖZLÜK 333

DİZİN 339

Freud'un ruhçözümlemenin kuramı üzerine yazılarının *Gesammelte Werke*'den (Imago Publishing Co. Ltd., Londra 1940; VIII, X, XIII ve XIV'üncü ciltler) yapılan çevirilerinin bu derleminde James Strachey'in editörlüğü altında ve Anna Freud, Alix Strachey, Alan Tyson ve Angela Richards'ın yardımları ile üretilen *Standard Edition*'ün sunuş ve notlandırma yöntemi izlendi. Kitabın sonuna eklenen **Çözümlemeler** Freud'un her bir çalışmasının kavramsal anahatlarını sunan özetler olarak amaçlandı. *Standard Edition* bugün de Freud'un yapıtlarının Almanca yayımlarda da izlenen en tam ve en saygın derlemi olarak kalmayı sürdürmektedir. Notlarda göndermeler daha kolay erişim olanağı dikkate alınarak *Standard Edition*'u izleyen *The Pelican Freud Library* yayımlarını belirtiyor.

RUHSAL OLAYLARIN İKİ İLKESİ ÜZERİNE
FORMÜLASYONLAR
(1911)

JAMES STRACHEY'İN NOTU

FORMULIERUNGEN ÜBER DIE ZWEI
PRINZIPIEN DES PSYCHISCHEN GESCHEHENS

(A) ALMANCA YAYIMLAR

- 1911 *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.* 3 (1) 1-8.
1924 *Gesammelte Schriften*, 5, 409-17.
1943 *Gesammelte Werke*, 8, 230-38.

(B) İNGİLİZCE ÇEVİRİLER

“Formulations Regarding the Two Principles in Mental
Functioning”

- 1925 *Collected Papers*, 4, 13-21. (Çev. M. N. Searl.)
1958 *Standard Edition*, 12, 213-26. (Değiştirilmiş bir başlık ile 1925
çevirisi üzerine dayalı, ama büyük ölçüde yeniden yazıldı.)

Dr. Ernest Jones'tan öğrendiğimize göre, Freud bu denemeyi tasarlamaya 1910 Haziranında başladı, ve üzerinde Schreber olay öyküsü ile eşzamanlı olarak çalıştı. İlerlemesinin yavaşlığına karşın, 26 Ekimde konu üzerinde Viyana Ruhçözümleme Topluluğu önünde bir konuşma yaptı; ama dinleyicilerin tepkisiz kaldığını gördü, ve sunuşundan kendisi de hoşnut kalmadı. Aralığa dek denemeyi yazmaya başlamadı. Deneme 1911 Ocağının sonlarında bitirildi, ama Jahrbuch'un Schreber olayını da kapsayan sayısında ancak bahar sonlarında yayımlandı.

Ruhçözümleme klasiklerinden biri olan bu çok iyi bilinen deneme ile, ve Schreber olay öyküsünün aşağı yukarı zamandaş üçüncü bölümü ile, Freud, on yıllık bir aradan sonra ilk olarak bir kez daha klinik bulguları tarafından imlenen genel kuramsal varsayımları tartışmaya başladı. Bu

geçen sürede ruhbilim kuramının sorularına ancak arada bir değinmişti, örneğin şakalar üzerine olan kitabının VI. Bölümünde (1905c), P.F.L., 6, 215 ss. Böyle bir tartışma için ilk geniş kapsamlı girişimi 1895'deki "Bilimsel bir Ruhbilimsel Tasar" başlıklı çalışmasında (1950a) yarı-nörolojik bir terminoloji içinde olmuştur. Bununla birlikte, bu çalışma sağlığı sırasında yayımlanmadı. Düşlerin Yorumu'nun (1900a) VII. Bölümü çok benzer bir varsayımlar kümesinin bir açıklaması idi, ama bu kez yalnızca ruhbilimsel terimlerde. Bu şimdiki denemedeki (ve özellikle başlarındaki) gerecin çoğu doğrudan doğruya bu iki kaynaktan türetildi. Çalışma bir yeniden-değerlendirme doğasında olma izlenimini verir. Freud sanki bir bakıma daha erken bir dönemin temel varsayımlarını kendi yoklaması için ele almış, ve bunları yakın gelecekte beklemekte olan büyük kuramsal tartışmalar için bir temel olarak hizmet etmeye hazırlamıştır — örneğin, Narsissizm üzerine deneme ve büyük metapsikolojik denemeler dizisi.

Görüşlerinin bu açıklaması aşırı ölçüde sıkıştırılmıştır ve anlaşılması bugün bile kolay değildir, ve şimdi bunlarda Freud'un o zamana dek düşünmemiş olduğu çok az şeyi söylediğini bilmemize karşın, yayımlandığı zaman bu denemenin okuyucularını şaşırtıcı yenilikler ile çarpmış olması gerekir. Örneğin (1) ile belirtilen paragraflar "Tasar" ile ya da metapsikolojik denemeler ile hiçbir tanışıklığı olamamış olanlara ve elde edebilecekleri kadar aydınlığı *Düşlerin Yorumu*'ndaki neredeyse eşit ölçüde sıkıştırılmış ve bütünüyle dizgesiz olan bir pasajlar çokluğundan elde etmeleri gereken olanlara gerçekten de bulanık gelecektir. Freud'un ilk dinleyicilerinden yanıt alamamış olmasına pek hayret etmemek gerekir.

Çalışmanın ana teması sırasıyla birincil ve ikincil ansal süreçlere egemen olan düzenleyici ilkeler (haz ilkesi ve realite ilkesi) arasındaki ayrımdır. Sav gerçekte daha önce "Tasar" da belirtilmişti. Yine *Düşlerin Yorumu*'nun VII. Bölümünde de tartışılmıştı (P.F.L., 4, 718-21 ve 757 ss). Ama en tam açıklama düşlerin ruhbilimötesi üzerine (1917d [1915]) bu çalışmadan üç yıl sonra yazılan deneme için ayrılmıştır (Bkz. söz konusu çalışmaya Editörün Notu.)

Çalışmanın sonlarına doğru ilgili daha başka birçok konu açılır ve bunların daha öte gelişimleri (ana temanın gelişimi gibi) daha sonraki araştırmaya bırakılır. Bütün deneme, gerçekte (son paragrafta Freud'un kendisinin de belirttiği gibi), bir hazırlık ve açıklama niteliğini taşır, ama bu nedenle ilginçliğinden birşey yitirmez.

RUHSAL OLAYLARIN İKİ İLKESİ ÜZERİNE FORMÜLASYONLAR (1911)

1. Uzunca bir süredir her sinircenin sonucu olarak, bu nedenle belki de amacı olarak hastanın olgusal yaşamın dışına zorlanmasını, edimsel dünyaya yabancılaşmasını aldığımız gözledik.¹ Böyle bir olgu Pierre Janet'nin gözleminden de kaçamazdı: "Olgusallık/realite işlevinin" ["*de la fonction du réel*"] yitişinden sinircelilerin özel bir niteliği olarak söz etti, ama bu rahatsızlığın sinircenin temel koşulları ile bağlantısını ortaya koyamadı.²

2. Sinircenin doğuşuna baskı sürecinin getirilmesi bu bağlantı üzerine belli bir içgörüyü ulaşmamızı sağladı. Sinirceliler realiteden uzaklaşır çünkü onu — bütününe ya da parçalarını — dayanılmaz bulurlar. Realiteden bu uzaklaşmanın en aşırı tipi çılgınlıklarının baş göstermesine neden olan tikel olayı yadsımayı isteyen belli sanırsal çıldırı olayları tarafından gösterilir (Griesinger).³ Ama gerçekte her sinirceli belli bir realite parçası ile aynı şeyi yapar.⁴ Ve şimdi sinircelilerin ve genel olarak insanlığın realite ile ilişkisini gelişimi içinde araştırma, ve bu yolda reel dışsal dünyanın ruhbilimsel inlemini kuramımızın yapısı içerisine katma görevi ile karşı karşıyayız.

¹[Aynı düşünce, 'çıldıriya kaçış' deyimi ile birlikte, Freud'un "Savunma Nöro-Psikozları (Sinirsel-Çıldırılar)" (1894a) üzerine ilk denemesinin III'üncü Kesiminde bulunacaktır. "Hastalığa kaçış" deyimi histeri nöbetleri üzerine denemesinde görülür (1909a), P.F.L., 10, 99 ve 100 n. 1.]

²[P.] Janet, 1909 [*Les nevroses*, Bibliothèque de philosophie scientifique.]

³[Freud'un öğretmeni Meynert'in büyük hayranlık duyduğu Wilhelm Griesinger (1817-68) daha önceki kuşağın çok tanınmış bir Berlin psikiyatristi idi. Metinde sözü edilen pasaj hiç kuşkusuz Freud tarafından *Düşlerin Yorumu*'nda (1900a), P.F.L., 4, 163, 214 ve 326 n., üç kez değinilen pasajdır, ve ayrıca şakalar üzerine kitabımın (1905c) VI'ncı Bölümünde de söz konusu edilir, P.F.L., 6, 228. Bu pasajda Griesinger (1845, 89) hem çıldırılarının hem de düşlerin dilek-gerçekleştirme özelliklerine dikkati çekti.]

⁴Otto Rank [1910] Schopenhauer'de [*Die Welt als Wille und Vorstellung/İstenç Ve Tasarım Olarak Evren*, 2'nci Cilt (Ekler), Bölüm 32] bu nedenselliğin dikkate değer duruluktaki bir sezgisine dikkati çekti.

3. Ruhçözümleme üzerine kurulu ruhbilimde başlangıç noktamız olarak almaya alıştığımız şey özgünlükleri ile çözümleme yoluyla tanıştığımız bilinçsiz ruhsal süreçlerdir. Bunları daha eski ve birincil süreçler olarak, içinde biricik ruhsal süreç türü oldukları bir gelişim evresinin kalıntıları olarak görürüz. Bu birincil süreçlerin boyun eğdikleri başlıca eğilimi tanımak kolaydır; bu haz-hazsızlık ilkesi, ya da kısaca haz ilkesi⁵ olarak belirtilir. Bu süreçler haz kazanmaya doğru çabalar; ruhsal etkinlik hazsızlık üretebilecek her olaydan geri çekilir (baskı). Geceleri düşlerimiz ve kendimizi acı verici izlenimlerden kurtarmak için uyanma eğilimimiz bu ilkenin egemenliğinin kalıntıları ve gücünün tanıtırlardır.

4. Başka bir yerde,⁶ ruhsal dinginlik durumunun başlangıçta iç gereksinimlerin buyurgan istemleri tarafından rahatsız edildiğini varsaydığım zaman geliştirdiğim düşünce çizgilerine döneceğim. Bu olduğu zaman, düşünülen (istenen) herşey yalın olarak sanrısız bir biçimde temsil ediliyordu, tıpkı bugün bile her gece düş-düşüncelerimiz durumunda olduğu gibi.⁷ Yalnızca beklenen doyumun yer almaması, yaşanan düş kırıklığı idi ki bu sanrı aracılığıyla doyum girişiminden vazgeçmeye götürüyordu. Onun yerine, ruhsal aygıtın dışsal dünyadaki olgusal/reel durumların bir tasarımını oluşturmaya karar vermesi ve olgusal bir değişim yapmaya çabalaması gerekli oldu. Böylece ruhsal etkinliğin yeni bir ilkesi getirildi; tasarımılanan şey bundan böyle hoş olan değil ama olgusal olan idi, üstelik nahoş olması gerekse bile.⁸ *Realite ilkesinin* bu kuruluşu çok önemli bir adım olduğunu tanıtladı.

⁵["*Lustprinzip/haz ilkesi*" anlatımı Freud'un çalışmalarında ilk kez burada görünür. *Düşlerin Yorumu*'nda yalnızca "*Unlustprinzip/hazsızlık-ilkəsi*" kullanılır (örneğin *P.F.L.*, 4, 759.)

⁶*Düşlerin Yorumu*'nun Genel Kesiminde [e.d. Bölüm VII. Bkz. özellikle *P.F.L.*, 4, 718-21 ve 757 ss.]

⁷Uyku durumu ruhsal yaşamın olgusallığın kabul edilmesinden önceki biçimini yeniden getirebilir, çünkü uyku durumu olgusallığın amaçlı olarak reddedilişini (uyku-dileği) bir öngerek olarak alır.

⁸Yukarıdaki şematik açıklamayı daha öte birkaç ayrıntı ile tamamlamaya çalışacağım. Haklı olarak karşı çıkılacaktır ki, haz ilkesine köle olmuş ve dışsal dünyanın realitesini gözardı eden bir örgütleme diriliğini en kısa bir zaman için bile sürdürümez, öyle ki, herhangi bir biçimde varoluş kazanması bile söz konusu olamaz. Gene de eğer bebeğin — annesinden gördüğü ilgiye de katma koşulu ile — bu tür bir ruhsal dizgeyi hemen hemen gerçekleştirdiği düşünülürse, böyle bir kurgunun kullanılması aklanabilir. Bebek büyük olasılıkla içsel gereksinimlerinin karşılandığını sanır; bir uyarı artımı ve doyum yokluğu durumunda, bağırma ve tepinme gibi motor boşalmı yoluyla hazsızlığı ele verir, ve o zaman sanrısız olduğu doyumunu yaşar. Daha sonra, büyük bir çocuk olarak, bu boşalma anlatımlarını amaçlı anlatım araçları olarak kullanmayı öğrenir. Çocukların daha sonraki bakımları bebeklerin bakımları üzerine modellendiği için, haz ilkesinin egemenliği gerçekte ancak büyüklerden tam ruhsal kopuş yerine getirildiği zaman sona erebilir. — Dışsal dünyanın uyarılarına kapatılmış ve beslenme gereksinimlerini bile (Bleuler'in terimi ile [1912]) autistik/içekapanık olarak doyurmaya yetenekli tam bir ruhsal dizge örneği kabuğu içindeki yiyecek donatımı ile bir kuş yumurtası tarafından sunulur; onun için annesi tarafından sağlanan bakım sıcaklığın sürdürülmesi ile sınırlıdır. — Bunu tartıştığımız şematik tablonun bir düzeltilmesi olarak değil, bir genişletilmesi olarak göreceğim, eğer haz ilkesine göre yaşayan bir dizgenin onu

5. (1) İlk olarak, yeni istemler ruhsal aygıtta bir dizi uyarlamayı zorunlu kıldı ki, yetersiz ya da sağlam olmayan bilgimizden ötürü, bunları ancak yaklaşık olarak belirleyebiliriz.

6. Dışsal realitenin artan önemi o aynı dışsal dünyaya yönelik duyu-örgenlerinin, ve bunlara bağlı *bilincin* de önemini arttırdı, ve bilinç şimdi ona o güne dek ilgi çekici gelmiş biricik yan olarak haz ve hazzı niteliklerinin yanı sıra duyu nitelikleri de kavramayı öğrendi. Özel bir işlev geliştirdi ki görevi dışsal dünyayı dönemsel olarak araştırmaktı, öyle ki eğer ivedi bir işlev gereksinim doğacak olursa bu dünyanın bilgisi önceden tanıdık olabilsin — *dikkat* işlevi. Bu etkinlik duyu-izlenimlerinin ortaya çıkışını beklemektense onları yarı yolda karşılamaktan oluşur. Aynı zamanda, büyük olasılıkla, görevi bilincin bu dönemsel etkinliğinin sonuçlarını biriktirmek olan bir *kaydetme* dizgesi getirildi — *bellek* dediğimiz şeyin bir parçası.

7. Ortaya çıkan tasarımlardan bir bölümünü hazzı üretici oldukları için yatırımdan dışlayan baskının yeri bir *yansız yargıda bulunma* yetisi⁹ tarafından alındı ki, belirli bir tasarımın doğru mu yoksa yanlış mı olduğuna, eş deyişle, realite ile uyum içinde olup olmadığına karar vermesi gerekiyor, ve karar ise realitenin anı-izleri ile bir karşılaştırma yoluyla belirleniyordu.

8. Böylece motor boşalım yeni bir işlev kazandı — motor boşalım ki, haz ilkesinin egemenliği altında, ruhsal aygıt uyarılarının birikiminden boşaltmanın bir aracı olarak hizmet etmiş, ve bu görevi bedeninin içinde onu mimiklere ve duyu anlatımlarına götüren sinirsel bağlantılar göndererek yerine getirmişti. Motor boşalım şimdi realitenin amaca uygun olarak değiştirilmesinde kullanılır oldu. *Eyleme* çevrildi.

9. Motor boşalım üzerine (eylem üzerine) getirilmesi o zamanlar zorunlu olmuş olan kısıtlama tasarımı geliştiren *düşünme süreci* aracılığıyla sağlandı. Düşünme yetisi öyle özellikler ile donatıldı ki, bunlar boşaltım sürecinin ertelenmesi sağlanırken, ruhsal aygıtın artan bir uyarı gerilimine dayanmasını olanaklı kıldılar. Bu özsel olarak deneysel bir eylem türüdür ki, daha küçük yatırım niceliklerinin yer-değişimi ve bu niceliklerin daha az harcanması (boşalması) ile birlikte gider.¹⁰ Bu amaç için özgürce yer-değiştirebilir yatırımların “bağlı” yatırımlara çevrilmesi zorunlu idi, ve buna bütün yatırım sürecinin düzenini yükseltme aracılığıyla erişildi. Büyük olasılıkla düşünme, yalnızca

realitenin uyarılarından geri çekmeye yetenekli kılacak düzenlemelerinin olması gerektiğinde diretilirse. Böyle düzenlemeler ancak “baskı”nın bağlılığıdır — baskı ki, acılı işlev uyarıları sanki dışarıdan geliyorlarmış gibi karşılar, ve buna göre onları dışsal dünyaya iter.

⁹[Freud tarafından sık sık yinelenen bu kavram erken bir tarihte şakalar üzerine kitabının ilk yayımında görünür (1905c, Bölüm VI; *P.F.L.*, 6, 233 ve n. 2.) ve “Yadsıma” (1925h) üzerine denemesinde daha derin olarak yoklanmıştır. Bkz. ayrıca *Bilinçaltı* (1915e) Bölüm V.]

¹⁰[Bu önemli kuram Freud tarafından *Düşlerin Yorumu*’nda (1900a) ortaya sürülmüştü, *P.F.L.*, 4, 758-9, ve daha açık olarak *Şakalar*’da, *a.y.*, 6, 251 ve n. 2, ayrıca “Yadsıma”da (1925h), § 7’de ve n. 2’de ele alınır.]

tasarımlama ediminin üzerine yükseldiği ve nesnelere izlenimleri arasındaki ilişkilere yöneldiği düzeye dek kökensel olarak bilinçsiz idi, ve bilinç tarafından algılanabilir daha öte nitelikleri ilkin sözel kalıntılara bağlanınca kazandı.¹¹

10. (2) Ruhsal aygıtımızın geriye [enerji] harcamayı azaltma biçimindeki ekonomik ilkeye dek izlenebilecek genel bir eğilimi, el altında bulunan haz kaynaklarına sarılmadaki direktkenlikte ve bunlardan vazgeçemedeki güçlükte anlatım buluyor görünür. Realite ilkesinin girişi ile, düşünce-etkinliğinin bir türü koptu; bu realite-sınamasından özgür tutuldu ve yalnızca haz ilkesine altgüdümlü kaldı.¹² Bu etkinlik *düşlem/fantezi üretme* etkinliğidir ki, daha önce çocukların oyununda başlar, ve sonra, *hayal kurma* olarak sürerek, reel nesnelere üzerine bağımlılığı terk eder.

11. (3) Ortaya çıkan tüm ruhsal sonuçları ile birlikte, haz ilkesinin yerinin realite ilkesi tarafından alınması — ki burada tek bir tümcede şematik bir açıklamaya sıkıştırılmıştır — gerçekte birden bire başarılı değil, ne de bütün çizgide tümü ile eşzamanlı olarak yer alır. Çünkü bu gelişim Ben-içgüdülerinde sürerken, eşeyssel içgüdüler çok önemli bir yolda onlardan kopar. Eşeyssel içgüdüler ilkin oto-erotik olarak davranır; doyumlarını bireyin kendi bedeninden elde ederler ve bu nedenle kendilerini realite ilkesinin doğuşunu zorunlu kılmış olan düşüncüklüğü durumunda bulmazlar. Daha sonra nesne bulma süreci başlayınca, eşeyssel gelişimi erinliğe dek erteleyen uzun bir gizlilik dönemi bu süreci kesintiye uğratar. Bu iki etmen — oto-erotizm ve gizlilik dönemi — sonuçları olarak eşeyssel içgüdü'nün ruhsal gelişiminde durdurulmasını ve çok daha uzun bir süre boyunca haz ilkesinin egemenliği altında kalmasını (ki birçok insanda bundan hiç bir zaman geri çekilemez) getirir.

12. Bu koşulların sonucu olarak, bir yanda eşeyssel içgüdü ve düşünce arasında, ve öte yanda Ben-içgüdüleri ve bilinç etkinlikleri arasında daha yakın bir bağıntı doğar. Hem sağlıklı hem de sinirsel insanlarda bu bağıntının çarpıcı ölçüde yakın olduğunu görürüz, üstelik genetik ruhbiliminin o irdelemelerinin bizi onu *ikincil* bir bağıntı olarak kabul etmeye götürmesine karşın. Oto-erotizmin sürmesi çaba ve erteleme gerektiren gerçek doyumun yerine eşeyssel nesne ile ilişkide daha kolay olan kısa süreli ve düşümsel doyumunu öylesine uzun bir süre elde tutmayı olanaklı kılan şeydir. Düşlem alanında, baskı herşeyden güçlü kalır; eğer tasarımlar üzerine yatırım bir hazzsızlık salınına yol açabilecek gibi

¹¹[Bkz. *Düşlerin Yorumu* (1900a), *PFL.*, 4, 729-30, 771 n. ve 779. Bu "Bilinçaltı"nda (1915e) daha öte geliştirildi, § VII.15.]

¹²Benzer olarak, gönenci toprağının ürünleri üzerine dayanan bir ulus gene de belli alanları kökensel durumları içinde saklamak ve uygarlığın getirmiş olduğu değişimlerden korumak üzere ayıracaktır (Yellowstonepark.) [Bkz. "Yaratıcı Yazarlar ve Hayal Kurma" (1908e), *PFL.*, 14, 129, ve "Histerik Düşlemler ve İki-Eşeylilik İle İlişkileri" (1908a) *PFL.*, 10, 87 ss. *Realitätsprüfung*' terimi ilk kez bu tümcede kullanılıyor görünür.]

görünürse, baskı tasarımların daha bilinç tarafından ayırmsanmadan *in statu nascendi* [doğuş durumunda] engellenmesine götürür. Ruhsal örgütlenişimizdeki zayıf nokta budur, ve daha şimdiden ussallaşmış olan düşünme süreçlerini geriye haz ilkesinin egemenliği altına getirmek için kullanılabilir. Sinirceye ruhsal yatkınlığın özsel bir parçası böylece eşeysel içgüdüleri realiteye saygı göstermek için eğitimdeki gecikmede ve, bir sonuç olarak, bu gecikmeyi olanaklı kılan koşullarda yatar.

13. (4) Tıpkı haz-Benin'in [*Lust-Ich*] *dilekte bulunmaktan*, haz kazanımı için çalışmaktan, ve habsizlikten kaçınmaktan başka birşey yapamaması gibi, realite-Beni [*Real-Ich*] de *yararlı* olan için çabalamaktan ve kendini yıkıma karşı güvenlik altına almaktan başka birşey yapma gereksiniminde değildir.¹³ Gerçekte haz ilkesinin realite ilkesi ile yer değiştirilmesi hazzın tahttan indirilmesini değil ama yalnızca güvenlik altına alınmasını imler. Sonuçlarında güvenilmez olan kısa süreli bir hazdan vazgeçilir, ama yalnızca yeni yol boyunca daha sonraki bir zamanda güvenilir bir hazı kazanmak için. Ama bu yer-değiştirme tarafından yaratılan ruh-içi izlenim öylesine güçlü olmuştur ki, özel bir dinsel mitte yansıtılır. Dünyasal hazlardan gönüllü ya da zorlamalı vazgeçiş için öte dünyadaki ödüller öğretisi bu ruhsal devrimin mitsel bir izdüşümünden başka birşey değildir. Bu imgeleri tutarlı bir biçimde izleyerek, *dinler* yitirilenin gelecek bir varoluşta karşılığının görüleceği söztünü vererek bu yaşamda hazdan saltık vazgeçişini sağlamayı başaramamışlardır; ama bu yolla haz ilkesini yenmeyi başaramamışlardır. Bu utkuya erişmenin en yakınına gelen ise *bilindir*; ama bilim de çalışması sırasında anlaksal haz sunar ve sonunda kılgsal kazanımlar beklentisini yaratır.

14. (5) *Eğitim* doğrudan doğruya haz ilkesinin yenilmesine, ve realite ilkesi ile yer değiştirmesine doğru bir yöreklendirme olarak betimlenebilir; başka bir deyişle, egoyu etkileyen gelişim sürecine yardım etmeye çabalar, bu amaçla eğitimcilerden bir ödül olarak bir sevgi sunulduğundan yararlanır; ve bu nedenle eğer şımarık bir çocuk her durumda o sevginin elinin altında olduğuna ve onu hiçbir durumda yitirmeyeceğine inanırsa eğitim başarısızlığa uğrar.

15. (6) *Sanat* kendine özgü bir yolda iki ilke arasında bir uzlaşma yaratır. Kökensel olarak bir sanatçı içgüdüsel doyumdan realitenin daha baştan istediği vazgeçme ile anlaşılmadığı için realiteye sırtını dönen, ve erotik ve tutkulu dileklerine düşlem yaşamında tam özgürlük veren bir insandır. Ama düşlemlerini insanlar tarafından realitenin değerli yansımaları olarak beğenilen yeni bir edimsellik türüne yöürmek için

¹³Realite-Benin'in haz-Beni üzerindeki üstünlüğü Bernard Shaw'ın şu sözlerinde uygun bir anlatım bulur: ("To be able to choose the line of greatest advantage instead of yielding in the direction of the least resistance" [:: "en az direnç yönünde boyun eğmek yerine en büyük üstünlük çizgisini seçebilmek"; İngilizce alıntı Freud'un]. (*Man and Superman: A Comedy and a Philosophy*.) [III'üncü Sahnede bir perde arasında Don Juan'ın sözleri. — 'Haz Beni' ve 'realite Beni' arasındaki ilişkilerin çok daha ayrıntılı bir açıklaması *İçgüdüler ve Yazgıları* nda verilir, bkz. § 44.]

özel becerilerden yararlanarak, bu düşlem dünyasından geriye realiteye giden yolu bulur. Böylece, dışsal dünyada edimsel değişimler yapmanın zorlu ve dolambaçlı yolunu izlemeksizin, belli bir biçimde edimsel olarak olmak istediği kahraman, kral, yaratıcı, ya da sevgili olur. Ama bunu başarabilmesinin biricik nedeni realite tarafından istenen vazgeçmeler karşısında başka insanların da onunla aynı doyumsuzluğu duymaları, ve haz ilkesinin yerinin realite ilkesi tarafından alınmasından doğan o doyumsuzluğun kendisinin realitenin bir parçası olmasıdır.¹⁴

16. (7) Ben bir *haz-Benden* bir *realite-Benine* dönüşme sürecinden geçerken, eşey içgüdüleri onları başlangıçtaki oto-erotizmlerinden çeşitli ara evreler yoluyla üremenin hizmetindeki nesne-sevgisine götüren değişimlere uğrar. Eğer bu iki gelişim yolundaki her adımın daha sonraki sinirceli hastalığa doğru bir yatkınlığın yeri olabileceğini düşünmede haklı isek, daha sonraki hastalığın biçimi (*sinircenin seçmesi*) üzerine kararı Benin gelişiminde ve libidinal gelişimde bu gelişimi engelleme eğilimine yer veren tikel evre üzerine bağlamak usayatkindir. Böylece iki gelişimin henüz incelenmemiş olan zamansal özellikleri ve birbirine karşı düzenlenişlerindeki olanaklı türülükler beklenmedik bir imlem kazanır.¹⁵

17. (8) Bilinçsiz (baskılanmış) süreçlerin hiçbir araştırmacının kendi üzerinde büyük bir disiplin uygulaması olmaksızın alınamayacağı en yadırgatıcı özellikleri bunların realite-sınamasını bütünüyle gözardı etmelerine bağlıdır; bunlar düşüncedeki realiteyi dışsal edimsellik dünyası ile, ve dilekleri yerine getirilmeleri ile — olay ile — eşitler, tıpkı eski haz ilkesinin egemenliği altında kendiliğinden olduğu gibi. Bunun ortaya çıkardığı bir başka güçlük de bilinçsiz düşlemleri bilinçsizleşmiş anılardan ayırdetme güçlüğüdür.¹⁶ Ama baskılanmış ruhsal yapılara realite ölçünlerini uygulama, ve bu nedenle, belki de, düşlemlerin edimsellikler olmadığını düşünerek semptom oluşumundaki önemlerini küçümseme, ya da sinirceli bir suçluluk duygusunu herhangi bir edimsel suçun işlenmiş olduğu konusunda hiçbir kanıt olmadığı için başka bir yerden türetme gibi yanılgılara hiçbir zaman düşülmemelidir. Kişi gezmekte olduğu ülkede kullanılan parayı kullanmalıdır — bizim durumumuzda *sinirceli bir para*. Örneğin, düşünün ki biri şöyle bir düşü çözmeye çalışmaktadır. Bir zamanlar uzun ve acılı bir ölümcül hastalık boyunca babasına bakmış olan biri bana babasının ölümünü izleyen aylarda düşlerinde yineleyerek *babasının bir kez daha sağ olduğunu ve onunla her zaman olduğu gibi konuşmakta olduğunu* gördüğünü anlattı. *Ama babasının gerçekten ölmüş olması ama onu bilmemesi ona dayanılmayacak denli acı*

¹⁴Bkz. Otto Rank'ın [*Der Künstler*, Viyana] (1907) benzer gözlemleri. [Bkz. ayrıca "Yaratıcı Yazarlar ve Hayal Kurma" (1908e), *P.F.L.*, 14, 129, ve ayrıca *Giriş Dersleri* (1916-17), 23'üncü Dersin kapanış paragrafları, a.y., 1, 423-4.]

¹⁵[Bu tema "Saplanmış Sinircesine Yatkınlık"ta (1913) geliştirildi, *P.F.L.*, 10, 142 ss.]

¹⁶[Bu güçlük *Giriş Dersleri* (1916-17), 23'üncü Dersin son bölümünde uzunlamasına tartışılır, *P.F.L.*, 1, 414 ss.]

geliyordu. Bu görünürde anlamsız düşü anlamının biricik yolu “babasının gerçekten ölmüş olduğu” sözlerinin arkasına “düşü görenin dilediği gibi” ya da “dileğinin sonucu olarak” sözlerini eklemek, ve dahası, bu aynı sözlere “onu diledi” sözlerini eklemektir. Buna göre düş-düşün-cesi şöyle gider: Henüz babası sağ iken (bir kurtuluş olarak) babasının ölümünü dilemek zorunda kalmış olması onun için acılı bir anı idi, ve eğer babası bundan kuşkulandıysa bu çok korkunç birşey olurdu. Burada bulduğumuz şey böylece sevilen bir kişinin yitirilmesinden sonraki iyi bilinen kendini kınama durumudur, ve bu örnekte öz-kınama geriye babaya karşı çocuktaki ölüm-dileğinin imlemine dek gidiyordu.¹⁷

18. Açımlayıcı olmaktan çok bir hazırlık niteliğini taşıyan bu kısa denemenin eksiklikleri eğer kaçınılmaz oldukları özrünü öne sürersem belki de ancak küçük bir bölümde bağışlanacaklardır. Realite ilkesine uyarlanımın ruhsal sonuçları üzerine bu birkaç gözlemlerde, şimdilik açıklamayı istemediğim ve aklanmaları hiç kuşkusuz önemsiz bir çaba ile başarılmayacak olan görüşleri taslak olarak vermek zorunda kaldım. Gene de umuyorum ki bu çalışmada bile realite ilkesinin egemenliğinin nasıl başladığı haktanır okurun gözünden kaçmayacaktır.

¹⁷[Bu düş bu çalışmanın yayımından kısa bir süre sonra *Düşlerin Yorumu*’nun 1911 yayımına eklendi (1900a), *P.F.L.*, 4, 559-60.]

RUHÇÖZÜMLEMEDE
BİLİNÇALTI ÜZERİNE BİR NOT
(1912)

JAMES STRACHEY'İN NOTU

A NOTE ON THE UNCONSCIOUS IN
PSYCHOANALYSIS

(A) İNGİLİZCE YAYIMLAR

“A Note on the Unconscious in Psycho-Analysis”

- 1912 *Proceedings of the Society for Psychical Research*, **26** (Part 66), 312-18. 1925 *Collected Papers*, **4**, 22-9.
1957 *Standard Edition*, **12**, 255-66. (Editörlük notlandırması ile 1912 metninin bir tıpkıbasımı)

(B) ALMANCA ÇEVİRİLER:

“Einige Bemerkungen über den Begriff des
Unbewußten in der Psychoanalyse”

- 1913 *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, **1** (2), 117-23.
1924 *Gesammelte Schriften*, **5**, 433-42.
1946 *Gesammelte Werke*, **8**, 430-39.

1912’de Society for Psychical Research of London (Londra Ruhsal Araştırma Toplumu) tutanaklarının “Özel Tıbbi Bölüm”üne Freud’un katkısını istedi. Bu istek bu deneme tarafından yanıtlandı. Freud’un çalışması 1912’de ilk kez İngilizce olarak *Proceedings Society of Psychical Research*, Cilt 26’da (Part 66, ss. 312-18) yayımlandı. Freud tarafından İngilizce’de yazılan metnin Almanca çevirisi bir yıl sonra *Int. Zeitschrift ärztl. Psychoanal.* Bd. 1 (2), s. 117-23’te yayımlandı. Jones’a göre (1955, s. 352) Almanca çeviri Freud’un Viyanalı bir öğrencisi ve izleyicisi olan Hanns Sachs tarafından yapıldı. İngilizce metin 1925’te *Collected Papers*’da yayımlandığı zaman, terminolojiyi güncelleştirmek için bir kez daha gözden geçirildi. Tüm bunların sonucu olarak elimizde denemenin tam olarak güvenilebilir bir metni bulunmamaktadır.

Freud'un en önemli kuramsal yazılarından biri olan bu denemede *bilinçsiz ansal süreçler* kuramı ilk kez ayrıntıda geliştirilir, ve 'bilinçaltı' üzerine burada sunulan tartışma *Bilinçaltı* üzerine 1915 çalışmasının II'nci kesiminde verilen açıklamadan daha kapsamlı ve daha durudur. Orada kavramın yalnızca 'betimleyici' ve 'dizgesel' kullanımı ele alınırken, burada bu ikincisi baskılanmış bilinçsiz gerece uygulanan 'dinamik' kullanımdan ayırđedilir. Freud bu üçlü ayrımı *Ego ve İd*, I'inci Bölümde ve ayrıca *Yeni Giriş Dersleri*, 31'inci Derste yeniden ele alır.

RUHÇÖZÜMLEMEDE BİLİNÇALTI ÜZERİNE BİR NOT (1912)

1. “Bilinçsiz” ya da “Bilinçaltı” (*Unbewußt*) anlatımının ruhçözümlemede, ama yalnızca ruhçözümleme de hangi anlamı kazandığını birkaç sözcük ile ve olanaklı olduğu ölçüde duru olarak açıklamak istiyorum.

2. Bir tasarım — ya da her başka ruhsal¹ öge — şimdi bilincimde *bulunuyor* olabilir ve bir sonraki kıpıda oradan *yitebilir*; belli bir zaman aralığından sonra hiç değişmemiş olarak *yeniden ortaya çıkabilir*, ve dahası, yeni bir duyu algısının sonucu olmaktan çok, söylendiği gibi, bellekten geliyor olabilir. Zaman aralığı sırasında tasarımın bilinçte *gizli* kalmasına karşın anlığımızda bulunduğu varsayımı yoluyla bir açıklamasını vermeye alıştığımız şey bu olgudur. Ama ruhsal yaşamda bulunurken ve bilinçte *gizli* iken hangi şekilde varolmuş olabileceği konusunda hiçbir tahminde bulunamayız.

3. Bu noktada gizli tasarımın bir ruhbilim nesnesi olarak değil, ama aynı ruhsal fenomenin, eş deyişle tam olarak sözü edilen tasarımın yinelenmesi için ruhsal bir yakınlık olarak bulunduğu biçimindeki felsefi karşılığı karşılamaya hazırlanmamız gerekir. Ama buna karşı yanıt olarak belirtebiliriz ki, böyle bir kuram asıl ruhbilimin alanını çok çok aşar, “bilinçli”nin ve “ruhsal”ın özdeş kavramlar olduklarını ileri sürmek ile sorunu yalnızca geçiştirir, ve ruhbilime onun bellek gibi en olağan olgularından birini kendi araçları yoluyla açıklama hakkını yadsırken açıkça haksızlık yapar.

4. Şimdi bilincimizde bulunan ve algıladığımız tasarımı “bilinçli” olarak adlandıralım ve “bilinçli” anlatımının anlamı olarak yalnızca bunu geçerli sayalım. Gizli tasarımlara gelince, eğer ruhsal yaşamda kapsandıklarını varsaymak için bir nedenimiz varsa — ki bellek için durum böyleydi —, bunları “bilinçsiz” anlatımı ile belirtelim.

¹[1925 İngilizce yayımında bütün denemede ‘*psychical*’ sözcüğü ‘*mental*’ ile değiştirildi.]

5. O zaman bilinçsiz bir tasarım ayırmsamadığımız, ama gene de varoluşunu daha başka belirtiler ve tanıtılar zemininde kabul etmeye hazır olduğumuz bir tasarımdır.

6. Eğer yargımız için bellek olgularından ya da bilinçsiz bağlantılar yoluyla çağrışımından başka hiçbir deneyim göz önüne alınmıyor olsaydı, bu haklı olarak ilgiye değmez bir betimleme ya da sınıflandırma işi olarak görülebilirdi. Ama “hipnoz sonrası telkin” gibi iyi bilinen bir deney bize *bilinçli* ve *bilinçsiz* arasındaki ayrımın önemi üzerinde direktmeyi öğretir ve değerini arttırıyor görünür.

7. Bernheim tarafından yapıldığı gibi, bu deneyde bir kişi hipnotik duruma sokulur ve daha sonra uyandırılır. Doktorun etkisi altında hipnotik durumda olduğu sırada, tam olarak belirli bir zamanda, örneğin yarım saat sonra, belirli bir eylemi yerine getirmesi buyruğu verilir. Uyandıktan sonra görünürde tam olarak bilinçlidir ve olağan ansal durumunu yeniden kazanmıştır; hipnotik durumun bir anısı bulunmaz, ve gene de önceden saptanan kıpıda şunu ya da bunu yapma dürtüsü hemen anlığına gelir, hangi nedenle olduğunu bilmemesine karşın eylem bilinçli olarak yerine getirilir. Buyruğun verili kıpı gelinceye ve o zaman bilinçli oluncaya dek o kişinin anlığında *gizli bir biçimde* ya da *bilinçsiz olarak* bulunduğunu söylemenin dışında, fenomenin bir başka betimlemesini vermek pek olanaklı değildir. Gene de buyruğun bütünü değil, ama yalnızca yerine getirilecek edimin tasarımı bilince çıkmıştır. Bu tasarım [*Vorstellung*] ile bağıntılı tüm başka düşünceler [*Ideen*] — buyruk, doktorun etkisi, hipnotik durumun anısı — o zaman bile bilinçsiz kalmıştır.

8. Ama böyle bir deneyden öğrenecek daha çok şeyimiz vardır. Fenomen üzerine salt betimleyici bir görüşten *dinamik* bir görüşe götürülürüz. Hipnozda buyrulan eylemin düşüncesi belirli bir kıpıda yalnızca bilincin bir nesnesi olmakla kalmamış ama ayrıca *etkin* de olmuştur, ve olayın daha çarpıcı yanı budur; bilinç bulunuşunu ayırmsar ayırmsamaz, buyruk eyleme çevrilmiştir. Eylemin gerçek dürtüsü doktorun buyruğu olduğu için, buyruk düşüncesinin de etkinleşmiş olduğunu kabul etmekten başka yapacak birşey yoktur. Gene de bu son düşünce [*Gedanke/idea*] ürettiği sonucun, eylem düşüncesinin [*Idee/idea*] tersine, bilince çıkmamıştır; bilinçsiz kalmış ve buna göre eşzamanlı olarak *etkin* ve *bilinçsiz* olmuştur.

9. Hipnoz sonrası telkin bir laboratuvar ürünüdür, yapay olarak yer alan bir olgudur. Ama eğer ilkin P. Janet tarafından ortaya sürülen ve Breuer ve benim kendim tarafından geliştirilen histerik fenomenler kuramını kabul edersek, hipnoz sonrası telkinin ruhbilimsel niteliğini daha da açık ve seçik olarak gösteren doğal olguların bolluğu konusunda hiçbir sıkıntımız olmayacaktır.

10. Histerik hastaların ruhsal yaşamları [*Seelenleben*] etkin ama bilinçsiz düşünceler ile doludur; tüm semptomlar böyle düşüncelerden

kaynaklanır. Gerçekte histerik ansal yapının [*Geistesverfassung*] en çarpıcı karakteri bilinçsiz tasarımların egemenliği altına girmesidir. Histerik bir kadın kustuğu zaman bunu pekala gebe olduğu düşüncesinden ötürü yapabilir. Gene de bu düşünce konusunda hiçbir bilgisi yoktur; ama bu ruhçözümlemenin uygulayimsal yordamlarından biri yoluyla anlaşılabilir kolayca saptanabilir ve onun için bilinçli kılınabilir. Eğer ‘nöbet’ini oluşturan kasılmalar ve el ve kol devimleri gözleniyorsa, niyetlenen eylemleri bilinçli olarak tasarlaması söz konusu bile değildir ve onları belki de yansız bir seyircinin duygularıyla gözlemektedir. Gene de çözümleme kadının yaşamındaki belli bir olayın dramatik temsilindeki rolünü oynadığını ve bunun anısının atak sırasında bilinçsizce etkinleşmiş olduğunu gösterebilir. Etkin bilinçsiz düşüncelerin aynı üstünlükleri çözümleme tarafından tüm başka sınırların dışına çıkarılarak özsel öğesi olarak sergilenir.

11. Buna göre sınırların fenomenlerinin çözümlemesinden gizli ya da bilinçsiz bir düşüncenin zorunlu olarak zayıf olması gerekmediğini, ruhsal yaşamda böyle bir düşüncenin bulunmasının en inandırıcı türde dolaylı kanıtları kabul ettiğini ve bunların hemen hemen bilinç tarafından sağlanan doğrudan tanıta eşdeğer olduklarını öğreniriz. Değişik türlerdeki gizli ve bilinçsiz düşünceler arasında temel bir ayırım getirerek, sınıflandırmamızı bilginizdeki bu artışla bağdaştırmada akladığımızı duyuyoruz. Her gizli düşüncenin zayıflığı nedeniyle böyle olduğunu ve güçlendiği ölçüde bilinçli olduğunu düşünme alışkanlığında idik. Şimdi ne denli güçlenmiş olsalar da bilince çıkmayan belli gizli düşünceler olduğu kanısını edindik. Buna göre ilk kümedeki gizli düşüncelere *önbilinçli*² demeyi, ama *bilinçsiz* (sözcüğün asıl anlamında) anlatımını sınırlar durumunda irdelediğimiz ikinci küme için ayırmayı istiyoruz. Şimdiye dek kendisinden yalnızca betimleyici anlamda yararlandığımız *bilinçsiz* anlatımı şimdi daha öte bir anlam kazanır. Yalnızca genel olarak gizli düşünceleri değil, ama özellikle belirli bir dinamik karakterleri olan, eş deyişle yeğinlik ve etkinliklerine karşın bilinçten uzak duran düşünceleri belirtir.

12. Açıklamamı daha ileri götürmeden, bu noktada getirilmeleri olası iki karşıçıkışa değinmek istiyorum. Birincisi şöyle formüle edilebilir: Haklarında hiçbirşey bilmediğimiz bilinçsiz düşüncelere ilişkin bir hipoteze bağlanmaktansa, bilincin bölünebileceği ve böylece belli düşüncelerin ya da daha başka ruhsal süreçlerin bilinçli ruhsal etkinliğin ana kütesinden koparak ona yabancılaşmış ayrı bir bilinç oluşturabilecekleri varsayımını kabul etmemiz daha iyi olurdu. Dr. Azam’ın sunduğu örnekler gibi iyi bilinen patolojik durumlar bilincin bölünmesinin düşümsel bir yaratı olmadığını kanıtlamak için oldukça uygun görünürler.

13. Bu kurama karşı, onun “bilinçli” sözcüğünün kötüye kullanımı

²[“*foreconscious/vorbewußt.*” 1925 İngilizce yayımında “forconscious” bütün yazı boyunca “preconscious” ile değiştirildi.]